

דוד ויצטום: מחר תהיה במשכנות שאננים בירושלים הרצאת מבוא לאתיקה ופסיכולוגיה במסגרת סדרה העוסקת באתיקה לתחומיה השונים.

המרצה, הפרופסור גבי שפיר ערך גם ספר חדש בנושא עם יהודית אכמון וגבריאל וייל. "סוגיות אתיות במקצועות הטיפול והייעוץ הנפשי" בהוצאת מאגנס בירושלים. ערב טוב לך פרופסור שפיר.

פרופ' גבי שפיר: ערב טוב. דוד ויצטום: ובכן אתיקה ופסיכולוגיה אינן נראות קשורות. אתיקה נראה דבר שזקוק לפסיכולוגיה, אבל פסיכולוגיה אינו הדבר שזקוק לאתיקה. פרופ' גבי שפיר: אני לא בטוח שהאתיקה זקוקה לפסיכולוגיה כל כך אז פסיכולוגיה ללא אתיקה כמו כל מקצוע ללא אתיקה, לא תוכל להתקיים בצורה נאותה.

דוד ויצטום: אני אומר שאתיקה זקוקה לפסיכולוגיה כי בעצם אתיקה נגרמת להסבר במהותה של חברה. אולי לא פסיכולוגיה של היחיד, אלא פסיכולוגיה של החברה. אתיקה מצביעה בעצם על נורמות של חברה. פרופ' גבי שפיר: זה נכון, אבל אנחנו ניגשים אל האתיקה הפרופסיונאלית מתוך גישה מעט יותר פרגמטית ואנחנו רואים בה איזשהו יסוד מעשי מאוד, התנהגותי נצפה, מתבצע של הפעולה המקצועית באשר היא. בפסיכולוגיה הפעולה הזאת היא מסובכת משום שמאוד קשה לראות בפסיכולוגיה כלים חדים מאוד, תוצאות ברורות מאוד, התערבויות שיש קשר ברור בין לבין התוצאה ועל כן המורכבות הזאת יוצרת מתחים גדולים מאוד בין נותני השירות למקבליהם.

דוד ויצטום: כן, תאר עצמך לשנייה, בא מישהו ושואל אותך בבית המשפט, כן, על סמך איזה ממצאים אתה החלטת, הדוקטור פרויד, או מי שלא יהיה, שאתה כך וכך כאשר יש הרי עדיין כאלה שחולקים בכלל אם מדובר במדע.

פרופ' גבי שפיר: זה נכון, וזאת באמת בעיה. אני חושב שהחברה של פסיכולוגיה, אתיקה ומשפט היא חברה מאוד שכיחה ומאוד מאוד בעייתית. המשפט עוסק כמעט כל כולו בבני אדם, מניעיהם וההסברים להתנהגותם. הוא נשען על המומחים מתחום הפסיכולוגיה שלדעת, לדעתנו עם כל הקידמה הרבה שיש בתחום, ויש קידמה רבה מאוד. סך הכול יחסית לתחומים אחרים, אנחנו נמצאים במקום שיש עוד הרבה להתקדם ממנו.

דוד ויצטום: אבל השאלה היא אם הם לא מתקדמים בכיוונים שונים לחלוטין. משפט מתקדם לכיוון באמת של הבהרת מניעים, מציאת ממצאים, יש לו התקדמות מדעית רבה מאוד, אמצעי הזיהוי החדשים ה-DNA וכולי' וכולי'. מצד שני הפסיכולוגיה מתקדמת לכיוונים הרבה יותר רדיקלים. היא אומרת סליחה, האנשים האלה אינם אשמים בגלל שהתנאים יצרו אותם, בגלל שנשים מדוכאות, בגלל שילדים יש להם רצון משלהם, בגלל, הרי התורות הרדיקליות בכלל שוללות את האפשרות של קביעה מוסרית של טוב ורע על ידי החברה. פרופ' גבי שפיר: לכן באמת מנסים להסביר את ההתנהגות האנושית לא רק במונחים של טוב ורע אלא במונחים של תקין ולא תקין, נשלט ולא נשלט, מודע ולא מודע, עד כמה שהמושג הזה הוא מיושן. ואנחנו אכן נשענים על מושגים במילניום השלישי, מושגים מאוד מאוד עתיקים יחסית. אני חושב שצריך להתייחס אל ההבנה הפסיכולוגית כאל מאמץ מאוד גדול לפתור חידות שאנחנו רחוקים מפתרון.

דוד ויצטום: והשאלה באמת, אנחנו מדברים, והרבה מאוד חלקים בספר הזה מדברים כמובן על המצב שבו יושב מטפל מול מטופל. אם הוא מטפל בו בהיפנוזה, אם זה ילד, אם זה אנשים משכבות סוציאליות שונות ואז קורה מצב שבניגוד לרפואה הרגילה המטפל חובר לתוך נפשו של המטופל, זה מהותו של הטיפול הפסיכולוגי נכון? כלומר יש לו בעצם יתרון עצום עליו, מכל הבחינות ואז השאלה של אתיקה היא מאוד מאוד חלשה מול הקשר העצום שנוצר ביניהם.

פרופ' גבי שפיר: אני חושב שאתה נוגע בלב ליבה של אחת הסוגיות החשובות ביותר באתיקה בתחום הטיפול. בידי המטפל מצוי כוח רב מאוד שאנחנו חושבים שהוא עושה גם שינויים. כשמטפל לא רואה את טובת המטופל שלו בראש מעייניו. וזה יכול לקרות בשוגג, זה יכול לקרות לעיתים מאוד נדירות גם במזיד. וזה נעשה במזיד זה ממש פשע, כאשר זה בשוגג זה יותר רשלנות.

דוד ויצטום: אבל מי מחליט כאן?

פרופ' גבי שפיר: מה?

דוד ויצטום: אבל מי מחליט כאן?

פרופ' גבי שפּלר: המטפל הוא בעל הדיעה, הוא זוכה לאמונו של המטופל שבא אליו, הוא מפקיד את נפשו בידיו. ואוי לו למטפל שהאמון הזה נפגם. זאת אומרת אם הוא באמת מעל באמון הזה אנחנו רואים בעניין הזה פגיעה מקצועית חמורה...

דוד ויצטום: האם לא הפסיכולוגים הם אלה שמגינים על הפסיכולוג שסרח. אני לא מדבר על מקרים שבהם פרופ' גבי שפּלר: באותה מידה...

דוד ויצטום: רואים את זה ממש באופן ברור, כמו למשל פסיכולוג שמקיים יחסי מין או מקיים יחסי חברות קרובים עם המטופלים שלו. אני מדבר על מקרים שלפסיכולוג יש איזו שהיא אג'נדה משלו שהוא מביא איתו מרובית שלו, יחסיו עם ההורים שלו עם משפחתו.

פרופ' גבי שפּלר: הרבה פעמים אנחנו נשאלים מדוע ההכשרה והאימון לפסיכולוגיה טיפולית בעיקר, פסיכולוגיה הקלינית לענפיה השונים היא כל כך ממושכת. אני חושב שחלק גדול מן המשימה קשור בדיוק בהתגברות על האג'נדות האישיות. כולנו בני אדם, בני אדם פוליטיים, בני אדם יצריים, בני אדם עם כאבים ואכזבות וכוחות ומה לא. עכשיו אנחנו באים עם "בן האדמיות" שלנו למפגש עם האדם האחר שבא אלינו לא כדי לחלק איתנו את צרותיו אלא כדי להעזר בנו, אנחנו נדרשים להעמיד את העמדה אישית הזו, את האג'נדה האישית במקום מאד מסויים שאותו אנחנו לומדים ומלמדים איך לכוון ואיך להעמיד. זה מסובך מאד. דוד ויצטום: כן, אתה אומר בעצם הספר הזה שהוא נותן את המורה הדרך, מורה נבוכים לפסיכולוג שיקרא אותו הוא גם ספר הגנה עליכם מפני אפשרויות של תביעה, אפשרויות של חריגה אפשרויות של סטייה. כלומר הוא מראה בעצם את השביל שאם תלכו בו לא תהיו חשופים לצרות מכיוונים אחרים, מסקטורים אחרים. פרופ' גבי שפּלר: אני לא חושב שזו הגישה שהנחתה אותנו בכתיבת הספר. אנחנו דווקא בחרנו לייצג בספר עמדות וגישות של הרבה מאד מחברים נוספים לשלושתנו על מנת להביא באמת לכל מקצוע ספציפי או לכל עיסוק ספציפי בפסיכולוגיה או במקצועות הנלווים פסיכיאטריה, עבודה סוציאלית סיעוד ריפוי בעיסוק ועוד רבים אחרים.

דוד ויצטום: זאת הברנז'ה.

פרופ' גבי שפּלר: זאת הברנז'ה במבט רחב מאד. כל מקצוע נסינו שיביא את הקונצנזוס המקצועי שלו על מנת שחברי האגודה המקצועית, אנשי המקצוע יידעו וגם הציבור הרחב ידע. אני חושב שהספר כתוב, הקפדנו לכותבו בשפה מאד מאד בהירה וברורה על מנת שלא רק אנשי המקצוע יקבלו את ההנחיות אלא שאותם ההנחיות תעמודנה גם לנגד עיניהם של מטופלים בציבור הרחב באשר הוא.

דוד ויצטום: אני רוצה להגיד שזה צילום מצב של זמן מסויים, נכון? הספר הבא עוד ארבע וחצי שנים של עבודה, כן, אולי כבר תשנה קצת את...

פרופ' גבי שפּלר: בהחלט יכול להיות, הספר, הדברים משתנים, הדברים הם דינמיים מאד, אנחנו שמחים להוצאתה השניה, של הוצאת המהדורה השניה של הספר הזה, זה אומר שיש עניין רב. אני חושב שיחד עם העניין תבונה גם תגובות והדים שיגיעו לשינוי גם באגודות המקצועיות, גם בקרב אנשי המקצוע. נקווה. דוד ויצטום: תודה רבה לך פרופ' גבי שפּלר.